

ROOISE STREKEN 27

ROOISE VELD- EN STREEKNAMEN deel 3

Van uithangborden naar straatnamen en huisnummers

Vanaf het moment dat mensen in huizen of boerderijen gingen wonen moest men anderen duidelijk kunnen maken op welke plaats men woonde.

Adressen zoals er nu zijn, met gegevens als een postcode, straatnaam en huisnummer, waren er nog niet. Vanaf de middeleeuwen gaf men aan waar men woonde door te wijzen op uithangborden, gevelstenen of met een vaak in de volksmond ontstane naam zoals Kerkstraat (naar het gebouw dat er stond), Ollandseweg (naar de plaats waar de weg naartoe gaat), of een straat die al in de 15^e eeuw de 'Aude Straet' (nu Hertog Hendrikstraat) genoemd. Tijdgenoten noemden deze zo omdat er toen ook een 'nieuwe' straat was. Rond 1800, in de tijd van Napoleon, werd Sint-Oedenrode ingedeeld in de wijken die A tot en met H. Wijk A stond bijvoorbeeld voor het centrum van Rooi. Ieder huis kreeg ook een nummer. Dit was veel praktischer dan een uithangbord met de afbeelding van het beroep van de bewoner of een wapenschild of specifieke gevelsteen. Vanaf toen woonde iemand dan bijvoorbeeld in wijk C nummer 39. Pas in 1958 kregen alle straten in het centrum van Sint-Oedenrode een officiële naam en ging men per straat huisnummers uitdelen. Hetzelfde gebeurde in 1964 in Boskant, Nijnsel en Olland formeel vastgesteld. Ditzelfde gebeurde voor de wegen en straten in Gemonde en Eerde voor zover ze toen onder de gemeente Sint-Oedenrode vielen. In het grote buitengebied van de gemeente maar ook vrij nieuwe woonwijken en straten in het oude centrum zijn vaak oude veld- en gebiedsnamen of namen van personen of zaken uit een ver verleden gebruikt. Deze namen zijn voor de meeste inwoners zo gewoon en alledaags geworden dat vaak nog niet eens meer de vraag opkomt wat ze eigenlijk betekenen of waar zo'n naam vandaan komt. Met behulp van de etymologie en het duiken in oude boeken en beschrijvingen van Rooi kan de betekenis van heel wat straat- en gebiedsnamen achterhaald worden.

Kinderbos en Kienehoef

De naam '*Kinderbos*' heeft niets te maken met kinderen maar is het afgeleid van '*Kienderbosch*'. Jacob Kien woonde in Den Bosch en had diverse landerijen en bezittingen in Sint-Oedenrode. Hij was van 1763 tot 1775 stadhouder (plaatsvervanger) van de schout van Peelland en moest uit dien hoofde namens de Staten Generaal de vergaderingen in de hoofdstad 'Udenrode' bijwonen. Hij is in Rooi ook bekend gebleven vanwege zijn landgoed 'Arbeid's Lust' en ontginningshoeve 'Arbeidslust' in de volksmond ook wel '*Kienuhof*' genaamd. Daar is dan ook weer een hele wijk, *Kienuhoef*, naar genoemd.

Kofferen

Hoewel voor de hand liggend heeft de naam *'Kofferen'* niet direct iets te maken met een hedendaagse koffer, hoe spijtig dit voor snackbar 'De Koffer' ook kan zijn. Koster Brock schreef in het begin van de 19^e eeuw in zijn boek 'Beschrijving der Vryheid St. Oden-Rode' dat het woord Kofferen al sinds 1550 bekend was als *"een naam ontleend aan een kleine boerderije, voorheen daar aanwezig en gelegen tussen het goed der Strobolsche hoeve, de dreef van den Henkenshage en de gemeene straat."* Pater Wiro Heesters vermoedt dat Kofferen en Koevering wel eens van hetzelfde woord 'koffer of koever' af kunnen stammen. Kofferen zou dan afgeleid zijn van 'kove' of 'kof' Dit betekent 'hutje'. Hieruit is dan later het woord 'koffer' voortgekomen in de betekenis 'draagkorf'. De 'en' van Kofferen 'duidt niet op meervoud maar komt van 'ing' en maakt van koffer een verkleinwoordje: 'draagkorfje dus. Maar hier is geen eenstemmigheid over want de 'en' zou ook oorspronkelijk 'heem' ((t)huis) kunnen zijn geweest. Hoe het ook precies zit, snackbar De Koffer doet er niet zo moeilijk over en geeft een voor de hand liggende maar wel geheel eigen interpretatie van de naam: een hutkoffer! Hoewel historisch pertinent onjuist smaakt de friet er niet minder om en bij het horen van deze naam weet eenieder meteen waar dit etablissement gezocht moet worden.

Reclamebord van Cafetaria 'de Koffer' in het Kofferen

Streepenstraat en Stompershoek

Deze twee namen zijn min of meer elkaars tegengestelden. De naam 'Streepenstraat' komt van het woord 'strepen'. In dit gebied kon men lange rechte voren 'strepen' ploegen. 'Stompershoek' daarentegen was de 'hoek' of het gebied waar de 'stompers' lagen. Dit waren kleine korte akkertjes waar men geen lange rechte voren kon ploegen want men stootte telkens op de Dommel.

Bobbenagelseweg Een 'bobbe' is een 'lisdodde', een plant die veel voorkomt aan een beek of rivieroever, de Dommel dus. Een 'nagel,negel' of 'echel' is een bloedzuiger. Deze zit op de plant en probeert het bloed uit voorbij zwemmende 'onschuldige' visjes te zuigen. In 1546 is er ter plekke ook al sprake van twee boerderijen die hiernaar genoemd zijn: de 'Grooten Bobbenagel' en de 'Kleinen Bobbenagel'. Met de Bobbenagelse brug in gedachten wordt in de volksetymologie tegenwoordig de naam ook wel verklaard als 'de brug waar spijkers (nagels) met 'bolle' koppen gebruikt zijn. Hoewel het mooi bedacht is klopt het niet.

bobbe

nagel

Slophoosweg De naam 'Slophoos' is een naam die is afgeleid van een ter plekke gelegen veld met de naam 'de slophoos'. Een 'slophoos' is een 'slaaphuis' ofwel een herberg. Hier kon men niet alleen overnachten maar werd men ook van eten en drinken voorzien. 'Slophozen' lagen vaak aan doorgaande wegen waar reizigers of koetsen ook hun paarden konden wisselen. Waarschijnlijk heeft in de buurt van 'de slophoos' ooit zo'n herberg gestaan.

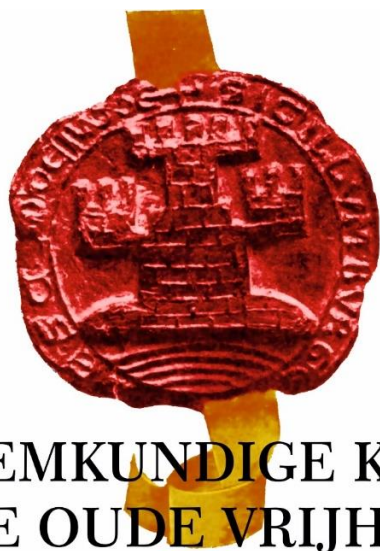
Vernhout, Schoor en Sloef Koster Brock schrijft in zijn 19^e -eeuws boek over de geschiedenis van Sint-Oedenrode over de ligging van 'Vernhout' een zin die men minstens drie maal moet lezen om het enigszins te begrijpen. *"Onder de naam Vernhout wordt dat gedeelte van de Vrijheid begrepen, dat zig tussen het gemeene Broek ten Noorden, en met hetzelfde van de hoek Bosch afgescheiden, de gemeene Heide zoo wel van Rode als van Zon, ten Zuiden in de lengte uitstrekt, stootende ten Oosten aan het gehucht Neijnsel en wel aan het Goed Ten Hout, en ten Westen aan het grondgebied van Best. Men onderscheidt het in eigenlijk Vernhout en de buurten Schoor en Sloeve."* De naam 'Vernhout' komt van 'Varnhout, Verrenhout'. 'Varn' is oud-Nederlands voor 'varen'. Het betekent dus 'bos of bosrijke streek met vele (adelaars)varens'. De oudst bekende boerderij in dit gebied heette dan ook heel toepasselijk 'Ten Varnhout'. Het 'Schoor' en de 'Sloef' maakten volgens Brock deel uit van het 'Vernhout'. Een 'schoor' is meestal een stuk oever langs een riviertje. Omdat hier geen riviertje liep of loopt zal het gebied waarschijnlijk de naam 'Schoor' gekregen hebben omdat het aan het Broek grensde. Dit moerasgebied kan dus het alternatief voor een riviertje geweest zijn. In 1356 is er al sprake van een hoeve 'Ten Schoor'. Dit betekent dus dat de streeknaam al veel ouder moet zijn. Het woord 'sloef' of 'sloeve' betekent in het Zuid-Nederlands 'sleuf'. In 1492 is er al sprake van een hoeve 'Ter Sloeve' (boerderij bij de sleuf). Waarschijnlijk is hier, in elk geval al meer dan 700 jaar geleden, een natuurlijke sleuf geweest die mogelijk in de loop der tijd is verdwenen.

Kalvereeuwsel In het middeleeuwse hertogdom Brabant was *'eussel'* oof *'eeuwsel'* de naam voor een stuk schraal weiland. Dit was net goed genoeg voor enkele kalveren. Kalvereeuwsel betekent dus simpelweg 'schraal weiland waar kalveren opgejaagd werden'. In dit gebied lag vroeger ook een boerderij met de naam *'Kalverjouwsel'*.

Door: heemkundige kring 'De Oude Vrijheid', werkgroep geschiedenis
Contact: secretariaat@oudevrijheid.nl
Extra informatie op www.oudevrijheid.nl klik op Verwijzingen/links en
vervolgens op Rooise Streken

HEEMKUNDIGE KRING
DE OUDE VRIJHEID
Sint-Oedenrode